

Mivel jár az árrögzítésekkel súlyosbított keresletélénkítés hazai reáljövedelem-veszteség idején?

Oblath Gábor

A 2021 végén, illetve 2022 elején tapasztalt 6, illetve 7%-os cserearányromlás brutális reáljövedelem-kivonást jelentett a magyar gazdaságból. A külső egyensúly alakulásával foglalkozó elemzések többnyire adottak tekintik, hogy a cserearány-veszteséggel együtt jár a külkereskedelmi és a folyó fizetési mérleg romlása, ez azonban – különösen a romlás mértékét tekintve – egyáltalán nem magától értetődő. A cserearányromlás elsődlegesen nem a külkereskedelmi mérleget befolyásolja, hanem a megtermelt hazai jövedelem reálértékét (vásárlóerejét) csökkenti, így csak akkor okozhatja a külső egyenleg romlását, ha a gazdaság szereplői együttesen nem képesek – vagy a gazdaságpolitika nem engedi őket – alkalmazkodni a reáljövedelem-veszteséghez. 2022 első negyedében e veszteség a GDP volumenének az előző év azonos negyedévéhez viszonyított növekményének 85%-át vitte el, így a GDP 8,2%-os növekedéséhez képest mindössze 1,2%-kal nőtt a bruttó hazai reáljövedelem (real gross domestic income, RGDI), amely a megtermelt GDP cserearány-veszteséggel kiigazított mértékét, a GDP-volumen *vásárlóerejének* változását mutatja. Eközben a belföldi felhasználás volumene 11,5%-kal emelkedett, ami a GDP növekedéséhez képest eleve 3,3 százalékpontnyi túlkeresletet jelez, ha azonban az RGDI változásához viszonyítunk, 10,3 százalékpont a diszkrepancia. Ez nem csupán a tényleges túlkereslet mértékét mutatja, hanem azt is, hogy a gazdaság szereplőinek még csak esélyük sem lehetett az alkalmazkodásra: az árrögzítésekkel kombinált kormányzati keresletélénkítés jócskán rátett a külső egyensúlyra az árveszteségből eredő, többé-kevésbé elkerülhetetlen romlására. Előre tekintve pedig az a probléma, hogy a kormányzati intézkedésekkel megemelt belföldi felhasználás reálszintje a bruttó hazai reáljövedeleménél jóval magasabbra került. Ezért csak a termeléstől számottevően elmaradó belföldi felhasználás-változás akadályozhatja meg a külső egyensúly további romlását – változatlan cserearányokat feltételezve. Ez még inkább érvényes, ha tovább romlanak a cserearányok.

Írásom elején egy egyszerű példával fogom illusztrálni a továbbiakban használt fogalmak jelentését, majd hosszabb távú hazai és rövid távú európai összehasonlításban igyekszem képet adni a közelmúlt külkereskedelmi cserearányromlásának mértékéről. Bemutatom, hogy a folyó fizetési mérleg hosszabb ideje tartó romlásának felgyorsulása a külkereskedelmi mérleg alakulásához köthető, aminek pedig – technikai értelemben – a cserearányok számunkra kedvezőtlen változása áll a háttérben. Az árveszteség mértékét a külkereskedelmi egyenleg változásának tényezőkre bontásával számszerűsítem. A nemzeti számlarendszer (SNA, illetve ESA) módszertana szerint az így számított külkereskedelmi árveszteség önmagával azonos összeggel csökkenti a *megtermelt* hazai jövedelem (a GDP) *vásárlóértékét*. Az árveszteség hatásával korrigált GDP, a bruttó hazai reáljövedelem (RGDI) növekedése 2021 közepétől lényegesen elmarad a GDP volumenének bővülésétől, ami pedig mondandóm szempontjából különösen fontos, ennél is jobban marad el a belföldi felhasználás volumenének növekedésétől. Elfogadom, hogy a cserearány-veszteség kívülről jött, fatális csapás, az azonban távolról sem végzettszerű, hogy a belföldi felhasználás – amelyet a gazdaságpolitika számtalan eszközzel képes befolyásolni – a hazai reáljövedelemtől tökéletesen elszakadva növekedjen. Ezért, noha technikai szempontból igaz, hogy a „cserearányromlás okozta a külső egyensúly romlását”, ezt tartalmilag hamis és félrevezető állításnak tartom, amely csak arra jó, elterelje a gazdaságpolitika felelősségéről a figyelmet.

A továbbiakban az export, az import és a külkereskedelmi egyenleg (a nemzeti számlák fogalmaival összhangban) az áru- és szolgáltatás-forgalmat egyaránt magában foglalja, a külkereskedelmi egyenleg, valamint a nettó export pedig ugyanazt jelenti. Sokan kifogásolják a „romlás” (és a „javulás”) kifejezés használatát közgazdasági szövegekben, de már megszoktuk, és megkönnyítik a kifejtést. Azt, hogy az exportárak az importáraknál kevésbé nőnek, a cserearányok romlásának (nem pedig csökkenésének),

azt pedig, hogy a külkereskedelmi többlet deficitbe fordul, illetve a deficit nő, az egyenleg romlásának (nem pedig csökkenésének) nevezem.

Fogalmi tisztázás: a pék termelése, jövedelme és fogyasztása a kifli és az alma közötti cserearány fényében

Az írásomban használt fogalmak jelentését és a közöttük fennálló összefüggéseket képletek helyett a következő példával érzékeltetem.

A pék kiflit termel, és almát fogyaszt. Az első időszakban a pék termelése 100 kifli, és ezért 100 almát tud megvenni. A következő időszakra a pék termelése 10%-kal, 110 kiflire nő. A két időszak között a kifli ára nem változik, az alma ára azonban 10%-kal megemelkedik, így a pék a 110 kifliért csak 100 almát tud vásárolni. A pék szempontjából a cserearányok $(100/110 - 1 =)$ 9,1%-kal romlottak.

A makrogazdasági statisztika fogalmai szerint a pék termelési volumene (GDP-jének reálértéke) 10%-kal megemelkedett, ám a termelésből származó jövedelmének vásárlóereje – vagyis a pék reáljövedelme (az RGDI) – nem változott, hiszen termelésének magasabb szintje csak a korábbi fogyasztási szintjének fenntartására nyújt fedezetet.

A példának az az egyik üzenete, hogy a cserearányok változása esetén egymástól eltérően változik egyfelől a termelésből keletkező jövedelem, másfelől a jövedelem vásárlóereje (reálértéke), hiszen konstans cserearányok mellett a kettő ugyanazt jelenti, és egyformán változik.

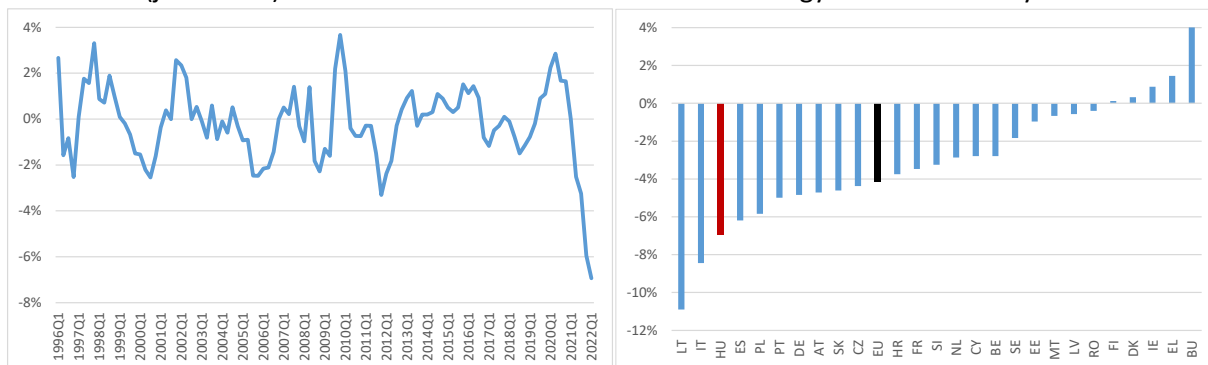
A másik fontos üzenet az, hogy a cserearányromlásnak egyáltalán nem automatikus következménye a külső egyensúly romlása és az eladósodás. A pék számára kedvezőtlen árány-változás csak akkor jár külső deficittel, ha nem veszi tudomásul, hogy egységnyi termelése a korábbinál kevesebb fogyasztási egységet ér, és a megemelkedett termelési szintjéhez (a 110 kiflihez) kívánja igazítani fogyasztását (vagyis 110 almát kíván vásárolni) – ehhez persze jövőbeli termelése terhére hitelt kell felvennie.

Ha pedig – ki tudja miért – azt veszi a fejébe, hogy éppen cserearányromlás idején kívánja fogyasztási szintjét jóval a termelése fölé emelni, akkor még több hitelt kell felvennie – már ha talál ehhez hitelezőt.

A cserearány-romlás mértéke és hatása a nettó exportra

2021 végén, illetve az idei év első negyedében – az előző év azonos időszakához viszonyítva – 6, illetve 7%-kal romlottak Magyarország áru- és szolgáltatás-külkereskedelmi cserearányai. 1996 óta – azóta, hogy negyedéves nemzetgazdasági külkereskedelmi árindexek rendelkezésre állnak – a kiviteli és a behozatali árányok számunkra kedvezőtlen változása soha nem ért el ilyen mértéket. A romlás európai összehasonlításban is jelentős: a hazainál csak Litvániában és Olaszországban multa jobban felül az import-árváltozás mértéke az exportét (1. ábra).

1. ábra: Magyarország negyedéves áru- és szolgáltatásforgalmi cserearányainak alakulása 1996-tól 2022 első negyedévéig (bal oldal) és 2021 első negyedében az EU-tagországaival összehasonlítva (jobb oldal) – százalékos változás az előző év azonos negyedévéhez viszonyítva

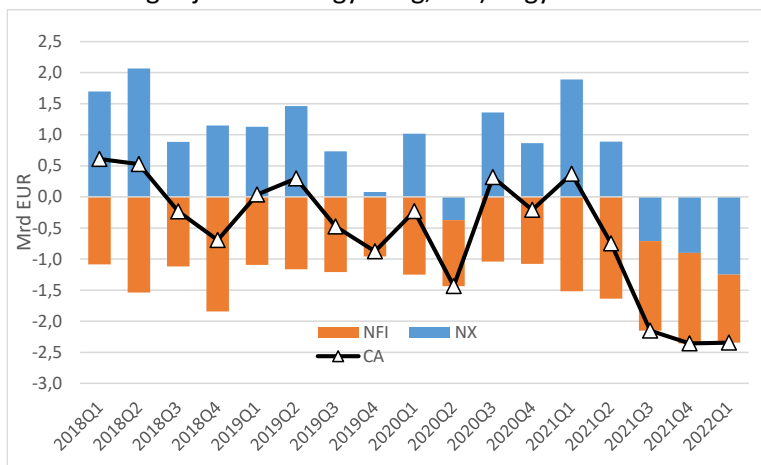

Forrás: KSH és Eurostat alapján saját számítás

A cserearányok közelmúltbeli romlása az áruforgalomhoz köthető; a szolgáltatásforgalom cserearányai alig változtak. Az európai átlagot mintegy 3 százalékponttal meghaladó áru- és szolgáltatásforgalmi cserearányromlásnak pedig az átlagosnál nagyobb importáremelkedés áll a háttérben; a kiviteli árak az átlagnak megfelelően emelkedtek. Amint azonban jeleztem, a továbbiakban csak a nemzetgazdasági külkereskedelemről (az áru- és szolgáltatásforgalomról) lesz szó, és nem foglalkozom a külkereskedelmi árány-változások szerkezetével, illetve háttérével, mivel ezeknek nincs közvetlen jelentőségük mondandóm lényege, a cserearányváltozásnak a külkereskedelmi egyenlegre és a hazai reáljövedelemre gyakorolt hatása szempontjából.

A külső egyensúlyra gyakorolt hatás vizsgálatához a folyó fizetési mérleg összetevőiből érdemes kiindulni (2. ábra).

2. ábra: A folyó fizetési mérleg (CA) és két fő összetevőjének (külkereskedelmi egyenleg, NX, és elsődleges + másodlagos jövedelemgyenleg, NFI) negyedéves alakulása (Mrd euró)

Forrás: MNB

Amint az ábrán látható, a folyó fizetési mérlegnek az áru- és szolgáltatásforgalmi egyenleg (a nettó export: NX) 2021 második negyedéig többé-kevésbé stabilan pozitív összetevője volt, ám azóta negyedévről negyedévre növekvő deficitet mutat, és a tavalyi első negyedévi enyhe többletből jelentős hiányba fordította a folyó mérleg egyenlegét. Az idei első negyedévben több mint 3,1 Mrd eurót (1150 Mrd forintot) tett ki a nettó exportnak az előző év azonos időszakához viszonyított romlása, amely a GDP nominális növekménye (mintegy 5,3 Mrd euró, illetve 2000 Mrd forint) nagyjából 55%-ának felelt meg. A változás mértékét az is érzékelteti, hogy a 2021 év elején mért GDP-arányos 5,9%-os többlet az idei év elejére 3,5%-os hiányba fordult, így egy év alatt közel 9,5 százalékpontnyi volt a GDP-arányos

negatív irányú elmozdulás. (Ez ugyancsak rekord: 1996 óta egyetlen negyedévben sem fordult elő ekkora romlás a GDP-arányos nettó exportban.) A külkereskedelmi egyenleg ilyen mértékű kedvezőtlen változásában – technikai szempontból – meghatározó szerepet játszott a cserearányok előbb bemutatott jelentős romlása.

A cserearány-hatás többé megfontolás, illetve formula alapján számszerűsíthető (ezekkel [ebben az írásban](#) foglalkoztam), de a nettó export nominális változásának csak az alább ismertetett felbontása rendelkezik azzal a szempontunkból fontos tulajdonsággal, hogy abban a külkereskedelmi egyenleg változására gyakorolt „volumen-” és „cserearányhatás” értelmezése teljes összhangban van a nemzeti számlarendszer megfelelő fogalmaival. A keretes írásban bemutatott formula három összetevőre, nevezetesen árszint-, volumen- és cserearányhatásra bontja a tárgyidőszak külkereskedelmi egyenlegének a bázisidőszakhoz (esetünkben az előző év azonos negyedévéhez) viszonyított, folyó áron mért változását.

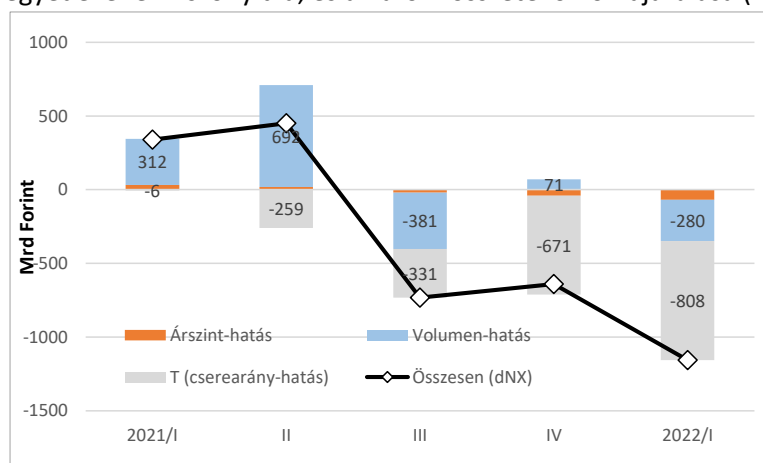
$$(X_1 - M_1) - (X_0 - M_0) = \underbrace{(X_1 - M_1) - \frac{X_1 - M_1}{P_{xm}}}_{\text{Árszinthatás}} + \underbrace{\left(\frac{X_1}{P_x} - \frac{M_1}{P_m}\right) - (X_0 - M_0)}_{\text{Volumenhatás}} + \underbrace{\frac{X_1 - M_1}{P_{xm}} - \left(\frac{X_1}{P_x} - \frac{M_1}{P_m}\right)}_{\text{Cserearányhatás}},$$

ahol a kivitelt X , a behozatalt M , a bázis-, illetve tárgyidőszakot 0 , illetve 1 , az export-, illetve importárindexet P_x , illetve P_m , a kettő átlagát pedig P_{xm} jelöli.

A formula első tagja azt mutatja, hogyan befolyásolta a tárgyévi egyenlegletet az *átlagos* külkereskedelmi árszint változása. Tárgyévi deficit és átlagos külkereskedelmi áremelkedés esetén e tétel előjele értelemszerűen negatív. A második tag az export és az import volumenváltozásának hatását, vagyis a bázisidőszaki áron mért tárgyévi export és import különbségének a bázisidőszaki külkereskedelmi egyenlegtől való eltérését mutatja. E komponens értéke megegyezik a külkereskedelmi egyenleg változásának a GDP volumenváltozásához való hozzájárulásával. Végül, a harmadik tag az átlagos külkereskedelmi árindexszel deflált nettó exportnak a bázisidőszaki áron mért export és import különbségétől való eltérését mutatja, amely az export és az import közötti arány- (vagyis a cserearány-) változás hatását fejezi ki. Ha az export- és importárszint egyformán változik, a kifejezés értéke nulla, a jelenlegi hazai helyzetet jellemző $P_x < P_m$ esetén pedig értelemszerűen negatív. Mértékét alapvetően a két árindex aránya határozza meg, és alig befolyásolja az, hogy a tárgyidőszakban a folyó áron mért import értéke mennyivel haladja meg az exportét. Ez utóbbit elsősorban a volumen-, kisebb részben az árszinthatás ragadja meg.

A nettó exportnak az előző év azonos időszakához viszonyított folyó áron mért változásáról, és a három összetevő alakulásáról a 3. ábra ad képet, a 2021 és 2022 első negyedéve közötti időszakot lefedve. A változás összetevőinek számszerűsítéséhez – a nemzeti számlák megfelelő tételeivel való összhangot biztosítandó – az euróról áttérek a forintban történő számbavételre.

3. ábra: Az áru-és szolgáltatáskereskedelem egyenlegének folyó áron mért változása (dNX) az előző év azonos negyedéhez viszonyítva, és a három összetevő hozzájárulása (milliárd forint)

Forrás: KSH alapján saját számítás

Az ábrán látható, hogy 2021 második negyedétől egyre nagyobb méretű a negatív cserearányhatás, vagyis a külkereskedelmi árvesztés hozzájárulása az egyenleg romlásához. Az átlagos árszintváltozás hatása végig minimális, de feltűnő, hogy az időszak végén a volumenhatás hozzájárulása jócskán negatív, éppen akkor, amikor az árvesztés a legnagyobbra nő (2022 első negyedét tekintve, a folyó áron mért nettó export 1,16 ezer milliárd forintnyi negatív változásához a cserearány-, a volumen- és az árszint-hatás mintegy 70, 25 és 5 százalékkal járult hozzá). Így a volumenhatás nem tompította az árvesztés hatását, hanem még 280 Mrd forintot rátett a cserearány-vesztésre.

A külkereskedelmi mérleg korábban nem látott mértékű romlásának azonban csak az árvesztésből eredő része volt elkerülhetetlen, amit a következő – erős feltevéseken alapuló – illusztratív számítással szemléltetünk.

2022 első negyedében 31,3%-kal nőtt az import, és 18,7%-kal az export forintban kifejezett értéke – 12,6 százalékpont volt a növekedési rés – ez okozta a külkereskedelmi mérleg 1,16 ezer Mrd forintnyi romlását az előző év azonos időszakához viszonyítva. Ha feltesszük, hogy a folyó áron mért import – enyhén visszafogottabb kormányzati keresletélénkítés folytán – egy százalékponttal kevésbé nő, és feltételezzük, hogy a folyó áron mért export, valamint a külkereskedelmi árak a ténylegesen tapasztalt mértékben változnak (ezek az erős feltevések), akkor a külkereskedelmi egyenleg nagyjából 100 Mrd forintnyi romlását lehetett volna megspórolni. E megtakarítás 80%-a volumenhatáshoz, 15%-a az árszinthatáshoz köthető, és mindössze 5% a kisebb cserearányhatás.

Ha – az illusztratív számítás kereteit feszegetve – azt feltételezzük, hogy (nagyobb fokú kormányzati önmérséklet miatt) az import értéke 5 százalékponttal kevésbé nő a ténylegesnél (ekkor „csak” 7,6 százalékpont az import és az export közötti növekedési rés), és minden egyéb változatlan, akkor a külkereskedelmi egyenleg romlása a ténylegesnek 55%-a lenne (1160 helyett 650 Mrd forint, a különbség 510 Mrd). Elsősorban azért, mert a volumenhatás nem mínusz 280, hanem plusz 140 Mrd forint (420 Mrd forintra nő). Az egyenleg kisebb romlásának megmaradó része (510-420=90 Mrd forint) jórészt az árszinthatáshoz kötődik (+75 Mrd, mert nem nagy deficitre, hanem csekély többletre rakódik rá az átlagos árszintváltozás hatása), a negatív cserearányhatás azonban minimálisan, 15 Mrd-dal mérséklődik. E „kontrafaktuális” számokat természetesen nem kell komolyan venni, az arányokon azonban érdemes elgondolkodni.

A 3. ábrához visszatérve, és 2022 első negyedét tekintve, láthatjuk, hogy a nettó export változására gyakorolt negatív volumenhatás 280, a negatív cserearányhatás pedig közel 810 Mrd forint. Mindkét tétel az előző év azonos negyedének árain van mérve (lásd a fenti formulát), ezért összehasonlítható

az előző év azonos negyedévének GDP-jével (11600 Mrd forint). Nos, ebben az összehasonlításban a volumenhatás mínusz 2,6, a cserearányhatás pedig mínusz 7%-ot tett ki. Az előbbi azt jelzi, hogy a tavalyi áron mért nettó export változása mínusz 2,6 százalékponttal járult hozzá a GDP 8,2%-os növekedéséhez (vagyis a belföldi felhasználás növekedési hozzájárulása 10,8 százalékpont volt).

A cserearányhatás mínusz 7 százalékpontnyi „hozzájárulása a GDP növekedéséhez” önmagában nehezen lenne értelmezhető, de értelmet nyer az írás elején ismertetett példát, valamint azt figyelembe véve, hogy a nemzeti számlarendszer éppen a cserearány-változások jelentőségére tekintettel tartalmazza a *bruttó hazai reáljövedelem* (RGDI) fogalmát, amely az előzőekben számszerűsített cserearányhatás mértékével különbözik a változatlan áron mért GDP-től.

GDP, RGDI és belföldi felhasználás

Mielőtt bemutatnám a GDP, az RGDI és a belföldi felhasználás egymáshoz viszonyított alakulását, fontosnak tartom dokumentálni, hogy az RGDI fogalma a nemzeti számlarendszer integráns része. Amikor tehát számításom szerint a magyar gazdaság idei első negyedévi 8,2%-os GDP-növekedése minimális, 1,2%-os reáljövedelem-növekedéssel társult, akkor egy, az ESA (European System of Accounts) részét képező mutatószámra támaszkodom, amelynek csendes időkben nincs különösebb jelentősége, de a cserearányok jelentős változása esetén nélkülözhetetlenné válik a makrogazdasági folyamatok megértéséhez.

Idézem az [ESA 2010](#) ide vonatkozó részét:

„Az előző évi áron számított bruttó hazai termék a termelés (folyó termelőfelhasználással csökkentett) teljes volumenét méri a teljes gazdaság szintjén. **A rezidensek teljes reáljövedelmét nemcsak ez a termelési volumen befolyásolja, hanem az exportárak és az importárak egymáshoz viszonyított aránya is. (...) A bruttó hazai reáljövedelem egyenlő az úgynevezett külkereskedelemből származó nyereség és a bruttó hazai termék változatlan áras értékének az összegével.** A külkereskedelemből származó nyereség – vagy adott esetben veszteség – meghatározása a következő:

$$T = \frac{X - M}{P} - \left[\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right]$$

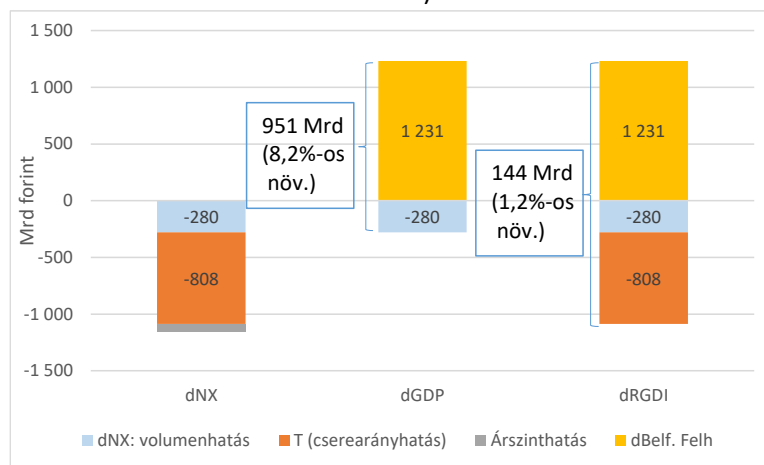
tehát a folyó áras külkereskedelmi egyenleg a P árindekszel deflálva, levonva ebből az export deflált értéke és az import deflált értéke közötti különbséget. (...) **Amennyiben a deflátor kiválasztását bizonytalanság övezi, úgy valószínűleg az import és az export árindeksek átlaga jelentheti a megfelelő deflátort.**” (Kiemelések: O.G.)

ESA 2010; 10. fejezet 10.47. szakasz (hivatalos fordítás).

A nettó export változásának felbontásakor a külkereskedelmi árveszteséget a fenti képlettel számszerűsítettem, úgy, hogy az ESA által bizonytalanság esetén ajánlott eljárást követtem: az import és az export árindeksének átlagával defláltam a folyó áras külkereskedelmi egyenleget.

Mindezek alapján a következő ábra szemlélteti egyrészt a külkereskedelmi mérleg nominális változásának összetevőit, másrészt a GDP reálértéke változása, harmadrészt az RGDI változása közötti összefüggést a 2021 és 2022 első negyedéve között tapasztalt változásokat tekintve (4. ábra).

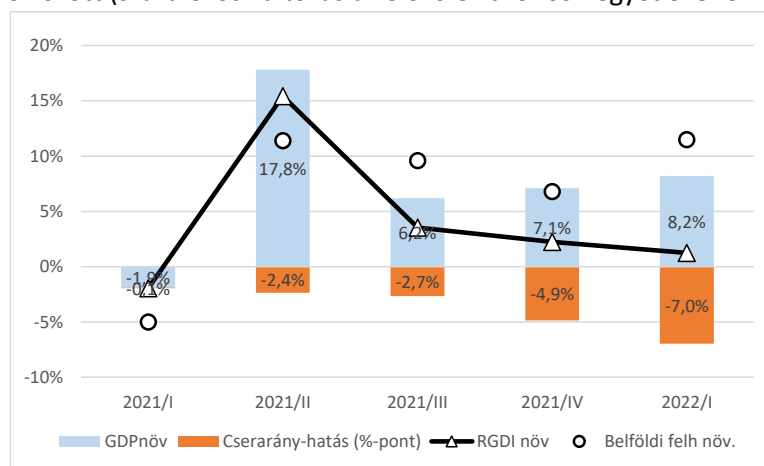
4. ábra: A nettó export (dNX) nominális változásának, a GDP reálváltozásának (dGDP) és a bruttó hazai reáljövedelem változásának (dRGDI) összetevői 2021 és 2022 első negyedéve között (Mrd forint)

Forrás: KSH alapján saját számítás

A 4. ábra első oszlopa (dNX), amely a nettó export folyó áron mért változásának összetevőit tartalmazza, megegyezik a 3. ábra utolsó oszlopával. A 4. ábrának az a fő üzenete, hogy a külkereskedelmi egyenleg változását befolyásoló volumenhatás (mínusz 280 Mrd forint) megjelenik a GDP reálértékének változásában (dGDP, második oszlop), ám az ennél sokkal nagyobb összegű cserearányhatás (a külkereskedelmi árveszteség, T) csak az RGDI változását (dRGDI, harmadik oszlop) befolyásolja. Miközben 2021 és 2022 első negyedéve között (a bázisidőszak árain mérve) 951 Mrd forinttal, 8,2%-kal nőtt a GDP, az RGDI mindössze 144 Mrd forinttal, 1,2%-kal emelkedett. Az ábra azt is mutatja, hogy nagy cserearány-veszteség esetén a GDP és a belföldi felhasználás volumenváltozása közötti rés (mínusz 280 Mrd) semmit sem mond a hazai túlkereslet valóságos méretéről és annak a külső egyensúlyra gyakorolt hatásról. Ennek megítéléséhez a belföldi felhasználás és az RGDI változását kell egybevetni (5. ábra).

5. ábra: A GDP az RGDI és a belföldi felhasználás volumenének növekedése 2021 és 2022 első negyedéve között (százalékos változás az előző év azonos negyedévéhez viszonyítva)

Forrás: KSH alapján saját számítás

2021 harmadik negyedétől egyenesen gyorsult a GDP növekedése, eközben azonban negyedévről negyedévre nőtt a külkereskedelmi árveszteség, így az RGDI növekedése folyamatosan lassult. A belföldi felhasználás volumene ettől teljesen függetlenül alakult, s így jutottunk el oda, hogy 2021 első negyedében 10,3 százalékpontra tágult a belföldi felhasználás reálnövekedése és az RGDI emelkedése közötti rés. Felelősségteljes gazdaságpolitika – sokkal visszafogottabb választás előtti keresletlénkítés

– bizonyosan megelőzhetette volna a külkereskedelmi egyenlegnek az idei év elején tapasztalt, korábban nem látott mértékű romlását.

Záró gondolatok

Magyarország cserearányainak jelentős romlása fényében egy statisztikai-értelmezési és egy gazdaságpolitikai problémára igyekeztem felhívni a figyelmet. A statisztikai probléma abban áll, hogy a cserearányok számottevő változása esetén a GDP volumenindexe nem az ország reáljövedelmének változását mutatja, s ilyenkor hamis képet ad arról, hogy a belföldi felhasználás mekkora változására van reálfedezet. Ez utóbbiról a bruttó hazai reáljövedelem alakulása tájékoztat. Mind a közvélemény, mind pedig a politikusok tájékozódását elősegítené, ha több (például az amerikai, az angol és a svéd) statisztikai hivatal gyakorlatát követve, a KSH is rendszeresen publikálná a RGDI indexét. Így a jelenleginél szélesebb körben válhatna ismertté az az előzőekben tárgyalt körülmény, hogy noha a GDP több mint 8%-kal nőtt az év első negyedében, az ország reáljövedelme gyakorlatilag stagnált.

Ami a gazdaságpolitikai problémát illeti, nem kell ismerni az RGDI fogalmát, illetve változásának mértékét annak belátásához, hogy az importált energia árának drasztikus emelkedése mellett ársapkákat fenntartani egyet jelent az ország számára megdrágult jószágokkal való takarékoság megakadályozásával. Ha erre még hangulatjavító költségvetési pénzszerzés is rásegít, akkor minden feltétel adott a külső egyensúly brutális romlásához.